

23-25 мая 2013
КАЛИНИНГРАД

Obr. 1 Logo IFLA Camp¹

**Cestovní zpráva z IFLA Camp Library Creative Laboratory
23. - 25. 5. 2013, Kaliningradská oblast, Ruská federace
Anna Vyčítalová**

Ve dnech 23. - 25. května se v Kaliningradské oblasti Ruské federace, konkrétně ve městech Kaliningrad a Svetlogorsk, konalo experimentální setkání nových informačních profesionálů Knihovnická kreativní laboratoř (Library creative laboratory, dále jen LCL). Setkání bylo zaštitěno Mezinárodní federací knihovnických asociací a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions, dále jen IFLA) prostřednictvím Pracovní skupiny nových informačních profesionálů (New Professionals Special Interest Group, dále jen NPSIG) [Eichel 2013]. Mezi další významné organizátory a zároveň i sponzory akce patřily Informační kancelář Severské rady ministrů v Kaliningradu (Nordic Council of Ministers Information Office in Kaliningrad), Správa Kaliningradské městské oblasti (Administration of Kaliningrad City District), Generální konzulát Spojených států amerických v Petrohradě (Consulate General of the United States, St. Peterburg), knihovny z působící v Kaliningradské oblasti a několik komerčních subjektů. Místo setkání bylo zvoleno s ohledem na strategickou polohu. Kaliningradská oblast představuje pomyslný ruský most do Evropy. Jedná se o významné historické místo, jež bylo v minulosti předmětem nejednoho vojensko-politického konfliktu, a také o významné kulturní centrum celé oblasti (ve městě žil a zemřel slavný německý filozof Immanuel Kant).

LCL navazuje na sérii odborných seminářů a experimentálních setkání pořádaných stejnojmennou mezinárodní platformou složenou převážně ze zástupců severských zemí (Norsko, Švédsko, Finsko, Dánsko) a Ruska. Mezi nejvýznamnější projekty uskutečněné v rámci této

¹ MEZINÁRODNÍ FEDERACE KNIHOVNICKÝCH ASOCIACÍ A INSTITUCÍ. New Professionals Special Interest Group. IFLA Camp: Library Creative Laboratory. *IFLA New Professionals Special Interest Group* [online] NPSIG, [2013] [cit. 2013-06-07]. Dostupný z: <http://npsig.wordpress.com/library-creative-laboratory/>.

platformy patří Lidská knihovna (Human Library), jež byla zaměřená na sociální aspekty literatury a překonávání stereotypů prostřednictvím čtení, a Na kole pro knihovny (dále jen Cycling for Libraries) - velká „cyklonekonference“, jež se uskutečnila v pobaltských zemích v létě 2012 [Tupota 2013]. Akce Cycling for Libraries navázala na mezinárodní projekt odstartovaný v roce 2010 skupinou nadšených finských knihovníků v rámci diskuze na Světovém knihovnickém a informačním kongresu (World Library and Information Congress) ve švédském Göteborgu. První „cyklonekonference“ se uskutečnila v roce 2011 na trase Berlín-Kodaň [Cycling for Libraries, 2013].

Autorkou idey propojení koncepce IFLA Camp a LCL byla ruská knihovnice a koordinátorka původní iniciativy Tatyana Tupota, jež působí v Knihovně Antona Pavloviče Čechova (Biblioteka im. A. P. Čechova), tj. v ústředí Centralizované sítě městských knihoven v Kaliningradu (Kaliningradsckaja centralizovannaja bibliotečnaja sistema). V návaznosti na IFLA Camp pořádaný ve finské Hämeenlinně byl ve spolupráci se zástupci NPSIG vytvořen nový koncept LCL, jenž měl využít experimentální metodu nekonference s tematickým omezením na motivaci v knihovnicko-informační sféře. Výsledná podoba akce se bohužel od původního záměru poměrně značně odchýlila. Změna programu akce byla způsobena zásahem ze strany vedoucích pracovníků knihoven působících v Kaliningradu, kteří nebyli ochotni akceptovat nekonferenci jako příliš volnomyšlenkářskou, živelnou a těžko kontrolovatelnou akci.

Výsledkem dohody mezi zástupci NPSIG, Tupotou a vedením kaliningradských knihoven byl zvláštní hybrid, který zahrnul klasickou konferenci (den první), kontrolovanou nekonferenci (den druhý) a kontrolovanou „cyklonekonferenci“ (den třetí). Akce se nakonec nemohli zúčastnit ani dva hlavní představitelé NPSIG - Sebastian Wilke, jenž onemocněl, a Dierk Eichel, který z neznámých důvodů vůbec nedorazil. NPSIG nakonec zastupovala předsedkyně LLA Section of New Professionals (Sekce nových informačních profesionálů Lotyšské knihovnické asociace) Dace Udre, jež patří mezi klíčové členy přidružené virtuální komunity. Akce se dále zúčastnili především zástupci severských států - Norska, Švédska, Finska a Dánska, zástupci pobaltských republik - Estonska a Lotyšska, zástupci dvou zemí ze střední Evropy - Německa a Česka, zástupkyně z Běloruska, zástupci z ambasády USA v Petrohradě a velké množství zástupců z Ruska (především z Kaliningradské oblasti a Petrohradu).

První den (23. 5.) byla uspořádána klasická konference v Knihovně č. 4 (Biblioteka no. 4), jež je součástí Centralizované sítě městských knihoven v Kaliningradu (obr. 2). Tatyana Tupota oslovila vybrané kolegy, jež participovali na původních projektech LCL, a také zástupkyni americké ambasády, aby přednesli klasické konferenční příspěvky. Jednacími jazyky byly angličtina a ruština, přičemž byl zajištěn simultánní překlad z ruštiny do angličtiny a naopak. Text prezentací však

bohužel dvojjazyčný nebyl.

Obr. 2 Knihovna č. 4²

Úvod konference byl věnován uvítání účastníků a představení knihoven působících v Kaliningradské oblasti. Kaliningradská oblast se může pyšnit poměrně hustou sítí městských knihoven - zahrnuje centrální Knihovnu Antona Pavloviče Čechova, dvacet poboček a šest specializovaných dětských knihoven. Knihovny pořádají různé druhy literárních akcí zaměřených na ruskou i cizojazyčnou beletrii, výstavy, literární soutěže atp. Další informace o Centralizované síti městských knihoven v Kaliningradu lze získat na jejich webových stránkách [Kaliningradskaja centralizovannaja bibliotečnaja sistema 2013]. Další příspěvek měl být zaměřen na činnost NPSIG, žádný ze zástupců však nedorazil, proto musela Tatyana Tupota základní informace o NPSIG ve spolupráci s Dace Udre podat sama. Další příspěvky nazvané Sociokulturní projekty zaměřené na motivaci ke čtení (Social-cultural projects motivated for reading) se věnovaly projektům speciálních knihoven v Petrohradě, jež vznikly v rámci Centralizované sítě městských knihoven M. Lermontova (Bibliotečnaja sistema imeni Lermontova). Byly představeny konkrétně dva projekty Britského

2 ZHARSKAYA, Nastassia. *Knihovna A. P. Čechova* [fotografie]. Kaliningrad, 2013-05-23. Použito se svolením autorky.

centra knih (British Book Centre) a projekt speciálního Klubu komiksů (Cartoon club), jež je součástí Ismajlovské knihovny (Biblioteka izmaylovskaja).

Druhý tematický blok byl orientován na problematiku propojování a spolupráce knihoven, národních a mezinárodních asociací a motivaci knihovníků se aktivně zapojit do jejich činnosti. Tento tematický blok zahrnul celkem čtyři prezentace. První prezentace Veronichy Angelli Bergli z Veřejné knihovny Vadsø (Vadsø Public Library) z Norska nazvaná Sítě a síťování (Networks and networking) byla zaměřená na teoretický rámec propojování a síťování jako podklad pro diskuzi o problému propojování mladých informačních profesionálů. Veronicha Angelli Bergli se v Norsku potýká s problémem absence jakékoli platformy pro rozvoj nových informačních profesionálů a zejména nedostatku ochoty a vůle podobnou organizaci založit a udržovat. Druhá prezentace nazvaná Co vás motivuje chodit do práce? (What makes you motivated to go to work?) Åkeho Nygrena, ředitele společnosti Sakin Media ze Švédska, byla zaměřena na roli knihoven jako moderátora zpráv z regionu na sociálních sítích. Příspěvek řešil, zda má knihovna právo sdílet regionální zprávy, zda a jakým způsobem se k těmto zprávám vyjadřovat a jakým způsobem se zhostit role moderátora. Třetí prezentaci nazvanou Motivace placených zaměstnanců a dobrovolníků (Paid staff and volunteer motivation) přednesla Dace Udre. Zaměřila se především na vznik a rozvoj Sekce nových informačních profesionálů Lotyšské knihovnické asociace a na jejich aktivity ([blog](#) apod.), které pomáhají rozvíjet dialog o knihovnicko-informačních službách v Lotyšsku a zároveň pomáhají studentům knihovnicko-informačních oborů. Poslední prezentace byla kolektivním dílem organizátorů a účastníků loňské akce Cycling for Libraries. Ve stručnosti byl popsán význam akce pro všechny zúčastněné i pro místní knihovnickou komunitu v zemích, kudy tato „cyklonekonference“ projíždí. Jejím hlavním účelem je kromě setkávání knihovníků z celého světa a výměny zkušeností zejména podpora a zviditelnění místních knihoven a v neposlední řadě také podpora budování infrastruktury pro cyklistiku. Masa knihovníků z různých druhů knihoven ve žlutých (účastníci) a oranžových (pořadatelé) cyklistických vestách budí pozornost a pomáhá veřejnosti sdělit zprávu o existenci a významu knihoven. Závěrem pořadatelé představili projekt letošní mezinárodní „cyklonekonference“, jíž se zúčastní celkem 100 účastníků z celého světa. Trasa povede z Amsterdamu do Bruselu, kde skončí před Evropským parlamentem, aby manifestovala podporu veřejným knihovnám. Současně byly představeny i dva malé projekty - švédský a kaliningradský.

Poslední odborný příspěvek zaměřený na rozvoj informačního profesionála v prostředí technologických změn přednesla Sarah Ziebell, jež pracuje pro Americkou ambasádu v Moskvě jako zástupkyně pro oblast informačních zdrojů. Celý program uzavřela dle mého názoru neúměrně dlouhá prezentace softwarové firmy ABBYY.

Druhý den byl organizován jako nekonference (obr. 3). Místo jednání bylo přesunuto do místa ubytování - do kempu ve Svetlogorsku, kde nebyl přístup k internetu ani prezentační technika (dataprojektor apod.). Koncept nekonference byl "učesan" a ohraničen tématy z předchozího dne, takže účastníci neměli možnost sami navrhovat témata. Na druhou stranu účastníci získali jakýsi teoretický rámec pro participaci v jednotlivých diskuzích. Program začal vzájemným pozdravem v národních jazycích. Následoval první blok diskuzí. Účastníci si mohli vybrat ze tří navrhovaných témat - Nevratný proces motivace zapříčiněný profesní mobilitou (Irreversible process of motivation caused by professional mobility), Sociokulturní projekty zaměřené na motivaci ke čtení (Social-cultural projects motivated for reading) a Motivace ve světě technologických změn (Motivation in the world of technological changes). Diskuze moderovali vždy autoři příspěvků. Diskuze probíhala dvojjazyčně a každé skupině byl přidělen překladatel, který tlumočil příspěvky v angličtině do ruštiny a naopak. Účastníci se rozdělili do tří skupin, ve kterých měli následně prezentovat výsledky diskuze, čímž se velmi omezila možnost migrace mezi jednotlivými skupinami.

Obr. 3 Tatyana Tupota zahajuje nekonferenci³

V prvním bloku jsem se zúčastnila diskuze Motivace ve světě technologických změn vedenou Sarah Ziebell (obr. 4). Na začátku diskuze byli všichni vyzváni, aby navrhli nějaké téma,

³ VYČITALOVÁ, Anna. *Tatyana Tupota zahajuje nekonferenci* [fotografie]. Svetlogorsk, 2013-05-24.

jež pokládají za klíčové. Většina diskutovaných problémů se točila kolem elektronického publikování, elektronických zdrojů, financování, autorského práva, motivace k využívání nových médií a především k používání sociálních sítí. Sociální sítě se ve výsledku ukázaly jako nosné téma pro diskuzi. Kromě základních problémů spojených s používáním sociálních sítí v knihovnách jsme měli možnost porovnat situaci v evropských zemích (Dánsko, Švédsko, Česko) s Ruskem. Ruské knihovny se zatím propagaci přes Facebook i ruskou sociální síť [VK](#) velice brání, považují ji dokonce do jisté míry za dehonestující. Preferují propagaci přes webové stránky, již už přijaly za vlastní. Pokud jsem měla možnost vidět několik stránek ruských knihoven, mohu říci, že obecně za kvalitou stránek evropských i českých knihoven velice pokulhávají. Ruské knihovny ve velké míře také blokují přístup na sociální sítě z počítačů umístěných v knihovnách. Mladí ruští kolegové však potřebu propagace a komunikace přes sociální sítě vnímají jako velmi potřebnou. Situaci většinou řeší tak, že s váhavým povolením vedení spravují profil knihovny na sociální síti ve svém volném čase ze svého osobního počítače.

Obr. 4 Práce ve skupině⁴

Další diskuze se stočila na využití jednotlivých prvků stránek v sociálních sítí pro komunikaci s uživateli a propagaci knihoven. Se severskými kolegy jsme probírali zejména

⁴ VYČÍTALOVÁ, Anna. *Práce ve skupině* [fotografie]. Svetlogorsk, 2013-05-24.

možnosti diskuzí a jednotlivých příspěvků v diskuzích. Hovořili jsme o tom, zda je důležité přimět uživatele komentovat jednotlivé příspěvky či zda stačí zvýšit jejich sledovanost. Byl zmíněn také fenomén zaniklé vesnice (abandoned village), tj. příspěvku, kde chybí komentáře a uživatelé ho proto nemají zájem číst nebo dokonce komentovat. Tento problém je řešitelný (stejně jako získávání nových uživatelů jako členů na sociální síti) aktivizací zaměstnanecké základny v knihovně. Následně jsme diskutovali o problému motivace všech zaměstnanců knihovny k aktivní participaci na propagaci knihovny prostřednictvím internetu a také možnosti mimorozpočtového financování (z projektů EU a národních zdrojů), což je běžné zejména v podmínkách severovýchodních států. Posledním významným tématem byly možnosti využití statistik ze sociálních sítí a některých dalších nástrojů jako Google Analytics pro měření uživatelských preferencí. Po skončení diskuze jsem měla možnost prezentovat závěry naší skupiny na hromadném zasedání všech skupin (viz obr. 5).

Obr. 5 Prezentace výsledků⁵

Druhý blok diskuzí nabídl účastníkům opět tři témata - Motivace placených zaměstnanců a dobrovolníků (Paid staff and volunteer motivation), Síť a síťování (Networks and networking) a Co vás motivuje chodit do práce (What makes you motivated to go to work). Vybrala jsem si téma Síť a síťování, které moderovala Veronika Angell Bergli. Diskuze se zaměřila na problematiku

⁵ VYČÍTALOVÁ, Anna. *Prezentace výsledků* [fotografie]. Svetlogorsk, 2013-05-24.

různých aspektů spolupráce - spolupráce v rámci národních asociací, spolupráce různých typů institucí (muzeí, galerií) s knihovnami a v neposlední řadě také spolupráce různých typů knihoven (univerzitní, městská, vědecká apod.) na úrovni města. Diskutovali jsme také postavení nových informačních profesionálů na pracovišti, uplatnění na pracovním trhu v době krize a prosazení nových trendů na pracovišti. Blok diskuzí byl následně opět uzavřen prezentacemi výsledků jednotlivých skupin a kolektivní diskuzí.

Obr. 6 Cycling for Libraries-Kaliningrad⁶

Třetí den byl vyhrazen pro “minicyklonekonferenci” Cycling for Libraries Kaliningrad. Hlavním účelem celé akce bylo zvýšit povědomí o knihovnách v Kaliningradské oblasti. Trasa akce byla dlouhá 60 kilometrů a vedla od Knihovny A. P. Čechova, kde pro nás místní knihovníci uspořádali malý happening, po místních knihovnách a zpátky do Kaliningradu (viz ilustrační obr. 6).

První zastávka nás zavedla do vesnice Nizovie, kde jsme navštívili místní zchátralé, leč

6 Cycling for libraries-Kaliningrad. In: *Facebook* [online]. 8. červen 2013 v 22:50 [cit. 2013-05-24]. Dostupný z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151660191257138&set=a.10151660191047138.1073741828.244055637137&type=3&theater>. Obrázek je součástí oficiálního alba LCL.

průběžně rekonstruované muzeum. Další trasa vedla do vesnice Konstantinovky, kde jsme měli možnost navštívit místní lidovou knihovnu a podívat se, jakým způsobem podobné instituce v Rusku fungují. Knihovna disponovala poměrně malým fondem, jenž byl evidován pomocí klasického lístkového katalogu. Pokračovali jsme do Gurievska, kde jsme navštívili nově zrekonstruovanou dětskou knihovnu. Trasu jsme zakončili u Knihovny č. 20 (Biblioteka no. 20) v Kaliningradu. U každé z návštěv knihoven byly přítomny místní autority (starosta, zástupci Kaliningradské oblasti apod.). Z důvodu bezpečnosti nám dokonce byla přidělena policejní eskorta. Mocná síla bezmála 40 knihovníků (viz obr. 7) vzbudila pozornost v ruských médiích a napomohla zviditelnění místních knihoven i knihovnické komunity v Kaliningradské oblasti. Aplikace konceptu Cycling for Libraries považuji obecně za velmi slibnou a ráda bych případně navrhla její možnou aplikaci v českém prostředí.

Obr. 7 Cycling for Libraries⁷

Účast na IFLA Camp LCL v ruském Kaliningradu pro mě byla velmi cennou zkušeností. Díky účasti na loňském IFLA Campu ve Finsku jsem měla možnost srovnání situace v Česku,

⁷ Cycling for Libraries. In: *Facebook* [online]. 8. červen 2013 v 23:56 [cit. 2013-05-24]. Dostupný z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151660369672138&set=a.10151660191047138.1073741828.244055637137&type=3&theater>.

v zemích evropského kulturního prostoru a v Rusku. Rozdíly byly patrné nejen v zabezpečení akce (absence internetového připojení a prezentační techniky, blokace sociálních sítí v knihovnách, v jistých případech i absence teplé vody), ale také v omezení volnosti a svobody projevu, což se projevilo zejména ve změně programu. Celý koncept nekonference byl rozbit a nahrazen jakýmsi učesaným hybridem. Program byl oproti očekávání a zkušenostem z loňského IFLA Campu zaměřen spíše na sféru veřejných knihoven. Témata jako aplikace sociálních sítí v knihovnách a problematika uplatnění mladých informačních profesionálů jsou však diskutovatelná napříč různými knihovnickými profesemi.

Do Kaliningradu jsem jela s jasnou vizí probrat na mezinárodním fóru situaci nových českých informačních profesionálů tak, jak jsem se jí pokusila nastínit na Knihovnickém barcampu [Vyčítalová 2013], a srovnat jí se situací v zahraničí. Tento úkol se mi bohužel podařilo splnit jen částečně. Následná diskuze po mém příspěvku na Knihovnickém barcampu v plném světel ukázala, jak problematické je jen terminologické vymezení nových informačních profesionálů v českém prostředí. Jen málo z přítomných vyjádřilo ochotu účastnit se některé představené mezinárodní aktivity (pokusila jsem představit aktivity IFLA pro studenty a absolventy a konferenci Bobcatsss). V rámci setkání na LCL se ukázalo, že Česko není jedinou zemí, kde je podobná aktivizace nových informačních profesionálů pro činnost v národních asociacích problematická - podobná situace je např. v Norsku. Jako jediné východisko se mi v současné době jeví neustálé šíření informací prostřednictvím sociálních sítí a osvěty v odborném knihovnickém tisku a další osobní aktivity v činnosti národních a mezinárodních organizací.

Nesporným přínosem pro AKVŠ i pro celou knihovnickou komunitu v Česku je získání vhledu do činnosti ruských knihoven, zejména co se týče cenzury a negativního postoje k sociálním médiím obecně. Získala jsem skvělou možnost srovnání využití sociálních médií v knihovnách v severských i německých knihovnách se situací v Česku, jež jsem měla možnost sledovat na Knihovnickém barcampu. Pokud mohu soudit, nemají se české knihovny ve srovnání s těmi zahraničními za co stydět. V neposlední řadě jsem stejně jako minulý rok získala celou řadu osobních kontaktů (v některých případech dokonce na úrovni odborníků z národních knihoven) a mohla jsem doporučit a představit některé projekty českých knihoven. Kromě této cestovní zprávy se chystám zkušenosti získané na obou IFLA Campech spolu se závěry prezentace z Knihovnického barcampu publikovat jako článek v časopise Ikaros.

Seznam použitých informačních zdrojů

- EICHEL, Dierk, 2013. Library Creative Laboratory. In: *IFLA New Professionals Special Interest Group* [online] NPSIG, [2013] [cit. 2013-06-07]. Dostupný z: <http://npsig.wordpress.com/library-creative-laboratory/> .
- CYCLING FOR LIBRARIES, 2013. What is cycling for libraries?. *Cycling for libraries* [online]. [2013] [cit. 2013-07-06]. Dostupný z: http://www.cyclingforlibraries.org/?page_id=101.
- KALINIGRADSKAJA CENTRALIZOVANNAJA BIBLIOTEČNAJA SISTEMA, 2013. Vše o Kaliningradskoy CBS. *Kaliningradskaja centralizovannaja bibliotečnaja sistema* [online]. KCBS, c2013 [2013-07-06]. Dostupný z: <http://kaliningradlib.ru/kaliningradskaya-tsbs/vse-o-kaliningradskoi-tsbs>.
- TUPOTA, Tatyana, 2013. Library Creative Laboratory. *Norden: Nordic Council of Minister's Information Office in Kaliningrad* [online]. Kaliningrad: Nordic Council of Ministers Information Office, 2013-06-07 [cit. 2013-06-07]. Dostupný z: <http://www.norden39.ru/en/news-and-events/library-creative-laboratory/>.
- VYČÍTALOVÁ, Anna, 2013. Mladí informační profesionálové v České republice? In: *Knihovnický barcamp 2013* [online]. Praha, NTK, 2013-04-10 [cit. 2013-06-10]. Dostupný z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-152758>.